

ZD345 TEORIE A METODOLOGIE GEOGRAFICKÉHO VÝZKUMU

Cíl předmětu

Hlavním cílem kurzu je představení postpozitivistických přístupů, které inspirují většinu výzkumu v současné humánní geografii. Kurz seznámí s filozofickým ukotvením jednotlivých přístupů, používanou metodologií, historickými souvislostmi mezi jednotlivými přístupy (a jejich vazbou k vývoji ve „vnějším“ světě) a konkrétními příklady výzkumu. Studenti získají hlubší znalost filozofie postpozitivistických směrů, vycházejících přímo z kritiky prostorové vědy (zvláště behaviorální, humanistická, radikální a marxistická geografie), pozdějších postpozitivistických směrů (zvl. feministická geografie, teorie strukturace, geografický realismus), a kulturního obratu a souvisejících přístupů (postmodernismus, poststrukturalismus, postkolonialismus a další).

Po absolvování kurzu by měl být student schopen orientovat se v současných směrech a školách v humánní geografii a snadněji nalézt přístupy vhodné pro svůj výzkumný projekt.

Předpoklady: Ukončené magisterské studium geografie

Vyučující: RNDr. Petr Daněk, Ph.D. (danek@sci.muni.cz)

Rozsah výuky: 1/2 (přednáška 1, seminář 2). Výuka probíhá blokově.

Počet kreditů: 5

Mateřské obory:

D Regionální geografie a regionální rozvoj pgs prezenční

D Regionální geografie a regionální rozvoj pgs kombinované

Předmět lze studovat i mimo mateřské obory.

Osnova

Blok A

Téma 1 Filosofie a geografie.

Vytváření geografického poznání. Teorie, ontologie, epistemologie, metodologie. Reprezentace reality. Geografie a přírodní, společenské a humanitní vědy.

Doporučená literatura:

Johnston, R. (2009) Geography and the social science tradition. In Clifford et al (eds.) Key Concepts in Geography, str. 46-65.

Blunt, A. (2009) Geography and the humanities tradition. In Clifford et al (eds.) Key Concepts in Geography, str. 66-82.

Halley, B. J. (2009) Maps, knowledge, and power. In Henderson, G., Waterstone, M. (eds.) Geographic Thought. A Praxis Perspective. str. 129-148.

Téma 2 Geografie jako věda: prostorová věda a její kritika.

Místo prostorové vědy ve vývoji geografického myšlení. Pozitivismus. Kritika prostorové vědy.

Doporučená literatura:

Charlton, B. (2008) Locational Analysis in Human Geography (1965): Peter Haggett. In Hubbard, P., Kitchin, R., Valentine, G. (eds.) Key Texts in Human Geography, str. 17-24.

Johnston, R. (2008) Explanation in Geography (1969): David Harvey. In Hubbard, P., Kitchin, R., Valentine, G. (eds.) Key Texts in Human Geography, str. 25-32.

Téma 3 Behaviorální a humanistická kritika

Behaviorismus, behaviorální geografie. Reginald Golledge. Humanistická filosofie, existencialismus, fenomenologie, humanistická geografie. Yi-Fu Tuan, David Ley, Anne Buttner.

Povinná literatura:

Ley, D. (1996) Geography without human agency: a humanistic critique. In Agnew, J., Livingstone, D., Rogers, A. (eds.) Human Geography. An Essential Anthology, str. 192-210.

Doporučená literatura:

Yi-Fu Tuan (1996) Space and Place: Humanistic Perspective. In Agnew, J., Livingstone, D., Rogers, A. (eds.) Human Geography. An Essential Anthology, str. 444-457.
Kitchin, R. (2011) Reginald Golledge. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 185-191.

Blok B

Téma 4 Radikální a marxistická kritika

Strukturalismus, historický materialismus, dialektika. Radikální a marxistická geografie. Kritická geografie. David Harvey, Richard Peet, Doreen Massey, Manuel Castells, Neil Smith.

Povinná literatura:

Cumbers, A. (2009) Marxism/Marxist Geography I. In Kitchin, R. a N. Thrift (eds.) International Encyclopedia of Human geography. Amsterdam: Elsevier, s. 461-473.
Harvey, D. (1996) Space as a keyword. In Castree, N., Gregory, D. (eds.) David Harvey. A Critical Reader, str. 270-294.

Doporučená literatura:

Callinicos, A. (2006) David Harvey and marxism. In Castree, N., Gregory, D. (eds.) David Harvey. A Critical Reader, str. 47-54.
Harvey, D. (1996) The geography of capitalist accumulation. In Agnew, J., Livingstone, D., Rogers, A. (eds.) Human Geography. An Essential Anthology, str. 600-622.
Harvey, D. (2001) Spaces of capital. New York: Routledge. (Kapitola 1 „Reinventing geography“, aj.).
Harvey, D. (2010) Záhada kapitálu. Přežije kapitalismus svou poslední krizi? Praha: SOK.
Henderson, G, Sheppard, E. (2006) Marx and the spirit of Marx. In Aitken, S., Valentine, G. (eds.) Approaches to Human Geography, str. 57-74.
Hubbard, P. (2011) Manuel Castells. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 98-105.
Phelps, N. (2008) Spatial divisions of labour (1984): Doreen Massey. In Hubbard, P., Kitchin, R., Valentine, G. (eds.) Key Texts in Human Geography, str. 83-90.

Téma 5 Teorie strukturace, geografický realismus

Spor mezi strukturou a lidskou tvořivostí. Teorie strukturace. Anthony Giddens. Geografický realismus. Roy Bhaskar, Andrew Sayer.

Doporučená literatura:

Sayer, A. (2006) Realism as the basis for knowing the world. In Aitken, S., Valentine, G. (eds.) Approaches to Human Geography, str. 98-106.
Dyck, I., Kearns, R. A. (2006) Structuration theory: agency, structure and everyday life. In Aitken, S., Valentine, G. (eds.) Approaches to Human Geography, str. 86-97.

Pratt, A. C. (2011) Andrew Sayer. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 352-358.

Téma 6 Feministická kritika

Gender, patriarchát a feminismus. Feministická geografie. Geografie difference.

Doporučená literatura:

Blunt, A. a J. Wills (2000) Embodying geography: Feminist geographies of gender. Chapter 3 in Dissident Geographies: An Introduction to Radical Ideas and Practice, s. 90-127.

Hall, S. (2011) Linda McDowell. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 307-314.

Dixon, D. P., Jones, J. P. III (2006) Feminist geographies of difference, relation and construction. In Aitken, S., Valentine, G. (eds.) Approaches to Human Geography, str. 42-56.

Hanson, S. (2008) Geography and gender (1984): Women and geography study group. In Hubbard, P., Kitchin, R., Valentine, G. (eds.) Key Texts in Human Geography, str. 91-98.

Longhurst, R. (2008) Feminism and Geography (1993): Gillian Rose. In Hubbard, P., Kitchin, R., Valentine, G. (eds.) Key Texts in Human Geography, str. 163-170.

Blok C

Téma 7 Postmodernismus

Kulturní obrat. Modernita a post-modernita. Postmodernismus jako předmět studia a postmodernismus jako způsob myšlení. Michael Dear, Ed Soja, David Harvey, Claudio Minca.

Povinná literatura:

Gregory, D. (1996) Areal differentiation and post-modern human geography. In Agnew, J., Livingstone, D., Rogers, A. (eds.) Human Geography. An Essential Anthology, str. 211-231.

Doporučená literatura:

Dear, M. (2001) The postmodern turn. In Minca, C. (ed.) Postmodern Geography. Theory and Praxis, str. 1-36.

Clarke, D. B. (2006) Postmodern geographies and the ruins of modernity. In Aitken, S., Valentine, G. (eds.) Approaches to Human Geography, str. 107-121.

Minca, C. (2008) Postmodern geographies (1989): Edward Soja. In Hubbard, P., Kitchin, R., Valentine, G. (eds.) Key Texts in Human Geography, str. 135-144.

Téma 8 Post-strukturalismus

Kontinentální filosofie, diskurz, dekonstrukce. Relativní a relační prostor. Michel Foucault, Jacques Derrida, Gilles Deleuze. Teorie sítí-aktérů.

Povinná literatura:

Elden, S., Crampton, J. W. (2007) Space, knowledge and power: Foucault and Geography. In Crampton, J. W., Elden, S. (eds.) Space, Knowledge and Power: Foucault and Geography, str. 1-18.

Doporučená literatura:

Mudroch, J. (2006) Post-structuralist Geography, str. 1-26 (kapitola 1 Post-structuralism and relational space).

Philo, C. (2011) Michel Foucault. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 162-170.

Doel, M., Clarke, D. B. (2011) Gilles Deleuze. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 141-147.

Laurier, E. (2011) Bruno Latour. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 272-278.

Bosco, F. J. (2006) Actor-network theory, networks, and relational approaches in human geography. In Aitken, S., Valentine, G. (eds.) Approaches to Human Geography, str. 136-146.

Téma 9 Postkolonialismus

Reprezentace, subjektivita a moc. Orientalismus. Edward Said, James Blaut, Gayatri Chakravorty Spivak.

Povinná literatura:

Blunt, A., Wills, J. (2000) Dissident Geographies. An Introduction to Radical Ideas and Practice, str. 167-207 (kapitola 5 Decolonising Geography: Postcolonial Perspectives).

Doporučená literatura:

Morin, K. M. (2011) Edward W. Said. In Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) Key Thinkers on Space and Place, str. 337-344.

Escobar, A. (2008) The problematization of poverty: the tale of three worlds and development. In Chari, S., Corbridge, S. (eds.) The Development Reader, str. 131-140.

Formát výuky

Úvodní slovo vyučujícího, diskuse nad textem/texty povinné literatury, a prezentace teoretických východisek a metodologie vlastního výzkumného projektu.

Texty (povinná a doporučená literatura) jsou k dispozici ve složce Studijní materiály na stránce předmětu v IS.

Předpoklady pro úspěšné ukončení kurzu:

- a) Stručná kritická diskuse textů povinné literatury, formou písemné rešerše a subjektivní reflexe. V diskusi se zaměřte na to, co považujete za hlavní argument/argumenty textu, a na jeho přínos pro váš vlastní výzkum (např. téma dizertace). Pište kriticky a nebojte se vyjádřit vlastní názor. Všichni děláme chyby, i slavní autoři. Spíše než o hledání chyb však snažte poukázat na určitá opomenutí, např. jiných možných perspektiv či kontextů. Nebo poukázat na nosné myšlenky, které vám připadají nové či inspirativní. Rozsah: ca jedna strana ke každému textu povinné literatury (300 – 700 slov). Současně ke každému textu připravte jednu otázku (větu s otazníkem) pro diskusi v semináři. Termín: vložit do příslušné odevzdávány nejpozději 48 hodin před seminářem.
- b) Prezentace cíle vlastního výzkumného projektu (typicky výzkumu vedoucího k dizertaci), zaměřená na diskusi zdůvodnění zvolených teoretických přístupů a metodologie (proč právě tento/tyto teoretické perspektivy? Proč právě tyto a ne jiné metody?). Formát: esej v rozsahu 800 až 1500 slov, plus ústní prezentace v semináři v rozsahu 10 min. Esej vložte do příslušné odevzdávárny do 48 hodin před příslušným seminářem. Ústní prezentaci doporučuji bez využití ICT techniky (Powerpoint apod.), ale záleží na vašem uvážení.
- c) Ústní zkouška.

Literatura:

Agnew, J., Livingstone, D., Rogers, A. (eds.) (1996) Human Geography. An Essential Anthology. Oxford: Blackwell.

Aitken, S., Valentine, G. (eds.) (2006) Approaches to Human Geography. London: Sage.

Blunt, A., Wills, J. (2000) Dissident Geographies. An Introduction to Radical Ideas and Practice. Harlow: Pearson Education.

- Castree, N., Gregory, D. (eds.) (2006) David Harvey. A Critical Reader. Oxford: Blackwell.
- Castree, N., Rogers, A., Sherman, D. (eds.) (2005) Questioning Geography. Oxford: Blackwell.
- Chari, S., Corbridge, S. (eds.) (2008) The Development Reader. London a New York: Routledge.
- Clifford, N. J., Holloway, S. L., Rice, S. P., Valentine, G. (eds.) (2009) Key Concepts in Geography. 2. vydání. London: Sage.
- Crampton, J. W., Elden, S. (eds.) (2007) Space, Knowledge and Power: Foucault and Geography. Farnham a Burlington: Ashgate.
- Cresswell, T. (2013) Geographic Thought. A Critical Introduction. Oxford, UK: Wiley-Blackwell.
- Henderson, G., Waterstone, M. (eds.) (2009) Geographic Thought. A Praxis Perspective. London & New York: Routledge.
- Hubbard, P., Kitchin, R., Bartley, B., Fuller, D. (2002) Thinking Geographically. Space, Theory and Contemporary Human Geography. London a New York: Continuum.
- Hubbard, P., Kitchin, R. (eds.) (2011) Key Thinkers on Space and Place. 2. vydání. London: Sage.
- Hubbard, P., Kitchin, R., Valentine, G. (eds.) (2008) Key Texts in Human Geography. London: Sage.
- Minca, C.. (ed.) (2001) Postmodern Geography. Theory and Praxis. Oxford: Blackwell.
- Mudroch, J. (2006) Post-structuralist Geography. London: Sage.
- Peet, R. (1998) Modern Geographical Thought. Oxford: Blackwell.

Odkaz na studijní materiály předmětu v IS:

<https://is.muni.cz/auth/el/1431/podzim2017/ZD345/>